

Bolyai-levelek

Farkas 1820-ban többek között ezt írta fiának:

„A paralellákat azon után ne próbáld: tudom én azt az utat is mind végig – megmértem azt a feneketlen éjszakát én, és az életemnek minden világossága, minden öröme kialudt benne – az Istenért kérlek! hagyj békét a paralelláknak – úgy irtózz tőle, mint akármicsoda feslett társalkodástól, éppen úgy megfoszthat minden idődtől, egészségedtől, csendességedtől s egész életed boldogságától. Az a feneketlen sötétség talám ezer newtoni óriási tornyokat elnyél – sohasem világosodik meg a földön s sohasem lesz a szegény emberi nemnek semmije tökéletes tiszta, a Geometria se; nagy s örökös seb ez az én lelkembe; az Isten őrizzen meg téged, hogy ez valaha olyan mélyen béegye magát – ez a Geometriához, a földhöz elveszi az ember kedvét: én feltettem volt magamba, hogy feláldozzam magamat az igazságért, s kész lettem volna mátyr lenni, csak hogy a Geometriát megtisztítva, ezen mocsokból adhassam az emberi nemnek; irtóztató óriási munkákat tettem; talám mindent elpróbáltam; sokkal jobbakat csináltam, mint addig, de tökéletes meglegedést nem találtam; itt pedig *si paullum a summo discessit, vergitad imum* – visszatértem, mikor általláttam, hogy ennek az éjszakának a földről fenekét érni nem lehet, vigasztalás nélkül, sajnálva magamat s a szegény emberi nemet. Tanulj te az én példámon; én a paralellákat akarva megtudni, tudatlan maradtam, életem s időm virágját mind az vette el – sőt minden azutáni hibámanak töve mind ott volt s a házi fellegrzésekből esett rá. Ha a paralellákat feltaláltam volna, ha senki se tudta volna is meg, hogy én találtam, angyal lettem volna.”

János pedig 1823-ban már ezt írta:

„A feltételem már áll, hogy mihelyt rendbe szedem, elkészítem, s mód lesz, a paralellákról egy munkát adok ki; ebbe a pillanatba *nincs* kitalálva, de az az út, melyen mentem, csaknem bizonyosan ígérte a cél elérésit, ha az egyébiránt lehetséges; nincs meg, de olyan felséges dolgokat hoztam ki, hogy magam elbámultam, s örökös kár volna elveszni; ha meglátja Édes Apám, megismeri; most többet nem szólhatok, csak annyit: *hogy semmiből egy újj más világot teremtettem*; mindaz, valamit eddig küldöttem, csak kártyaház a toronyhoz képest. Meg vagyok győződve, hogy nem sokkal fog kevesebb becsületekre szolgálni, mintha feltaláltam volna. Választ várva vagyok örökös háladatossággal tisztelő fia

Bolyai mk”

Ezek és még 58 másik levél nemrég jelent meg, „Bolyai levelek” címmel Benkő Samu válogatásában. A gyűjteményt melegen ajánljuk olvasóinknak.